

Stockholms stad
Stadsbyggnadskontoret
Registraturen
Box 8314
104 20 STOCKHOLM

Detaljplaneprogram för Albanoområdet (Norra Djurgården 2:2) i stadsdelen Norra Djurgården, S-Dp 2008-215230-54

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har påbörjat planarbete för ett nytt universitetsområde med undervisningslokaler och student- och forskarbostäder. Ett program upprättat i december 2010 har överlämnats till Länsstyrelsen för yttrande. Till programförslaget har bifogats en miljökonsekvensbeskrivning, en trafikanalys och ett dokument "Gemensamma planeringsförutsättningar".

Programförslaget omfattar cirka 150 000 kvm bruttoarea (BTA) varav cirka 50 000 kvm reserveras för forskar- och studentbostäder (cirka 800 lägenheter). Resten utgörs av universitetslokaler. Inom södra Albano redovisas 80 000 kvm BTA undervisningslokaler samt 20 000 kvm forskar- och studentlägenheter. Inom norra Albano är fördelningen 40 000 kvm respektive 10 000 kvm. I programmet redovisas till övervägande del bebyggelse i 3-5 våningar. I planområdets sydöstra del vid AlbaNova torget invid Roslagsbanan föreslås en 70 meter hög kampanil, 16 våningar för studentbostäder. Värtabanan föreslås att överdäckas.

Planområdet berörs av flera riksintressen. Kungliga nationalstadsparken (4 kap. 7 § miljöbalken, MB), Stockholms innerstad med Djurgården (kultur 3 kap. 6 § MB), Norrtäljevägen/Norra Länken (väg 3 kap. 8 § MB) samt Värtabanan och Roslagsbanan (järnväg 3 kap. 8 § MB).

Den södra delen av planområdet är ett avrivet industriområde, en plan asfalt- och grusyta, som idag används som etableringsyta vid byggandet av Norra Länken. Vegetationen är sparsam och av slykaraktär. Något enstaka lövträd finns som kan vara värda att spara. Den norra delen utgörs av ett öppet skräpigt markområde av uppfyllningsmassor med enstaka träd. I områdets mitt finns Albanoskogen, hållmark med lågvuxna tallar, björk och sly som till största delen avses hållas bebyggelsefritt.

I den gällande kommunomfattande översiktsplanen (Översiktsplan 1999) har hela Nationalstadsparken redovisats som, "Speciellt bevarandeområde". I en den 15 mars 2010 antagen ny kommunomfattande översiktsplan redovisas Albanoområdet, med stöd av den 20 april 2009 antagna fördjupning av översiktsplanen för Kungliga nationalstadsparken, kunna utvecklas för högre utbildning och forskning

YTTRANDE

Datum
2011-02-02

Beteckning
4021-10-16581

inom ramen för det historiska landskapets värden. Antagandebesluten av den kommunövergripande översiktsplanen och fördjupningen har överklagats till Förvaltningsrätten och har därmed ej vunnit laga kraft.

Enligt den ovan nämnda fördjupningen av översiktsplanen ingår Albanoområdet i område som benämns Vetenskapsstaden. Enligt översiktsplanetexten avses Vetenskapsstaden vidareutvecklas i första hand för forskning och utbildning med bevarande natur- och kulturvärden. Utbyggnadsmöjligheter finns inom Vetenskapsstaden samtidigt som landskapets karaktär natur- och kulturvärden bevaras. Albano reserveras som ett förändringsområde med tät bebyggelse. Av översiktsplanetexten framgår vidare: För att bidra till en mer allsidig miljö är det en allmän målsättning från stadens sida att söka integrera flera slags verksamheter inom området. Inom Vetenskapsstaden skulle ett ökat inslag av kompletterande verksamhet bidra till att området bibehåller sin attraktivitet, samt blir en tryggare och mer mångsidig miljö. Det kan gälla inslag av bostäder för studenter och gästforskare, av kultur, lokaler för nyföretagande och kommersiell service samt rekreationsfunktioner i anslutning till omgivande landskap.

I granskningsyttrande över fördjupningen konstaterade Länsstyrelsen att lagtexten i 4 kap. 7 § miljöbalken omfattar hela parken. Vidare påpekades särskilt att det är ett starkt samhällsintresse att området för vetenskap och forskning kan utvecklas. Länsstyrelsen förutsatte att hänsyn till bevarandemiljöerna kommer att beaktas i eventuellt efterföljande detaljplanering och tillståndsbeslut, så att kommande bebyggelse, anläggningar eller andra åtgärder utförs på sådant sätt att riksintressena tillgodoses. Viktigt att området i första hand utnyttjas för utveckling av kunskapsinstitutionerna, m.h.t. det mycket begränsade utrymmet.

Länsstyrelsens synpunkter

Allmänt

Länsstyrelsen ser positivt på att staden planerar för att integrera Albano i Vetenskapsstaden och på så sätt stärker förutsättningarna för vetenskap och forskning. Albano har ett strategiskt läge i skärningen mellan KI, KTH och universitetet. Området utgör ett av få områden där ett nytillskott kan komma till inom nationalstadsparken och framtida markanvändning bör därför prövas mycket omsorgsfullt. De begränsade möjligheterna till ny bebyggelse bör i första hand reserveras för den högre utbildningen och forskningens behov. Det är enligt Länsstyrelsens uppfattning viktigt att fördelningen universitetslokaler och studentlägenheter noga övervägs och att bedöms i ett långsiktigt perspektiv.

Trots områdets strategiska läge kan det för många upplevas otillgängligt. För att uppnå de kvaliteter som programmet beskriver är det avgörande att god kollektivtrafik uppnås liksom lättillgängliga gång- och cykelstråk. Länsstyrelsen ser gärna att möjligheterna att nå området med spårbunden kollektivtrafik på Roslagsbanan och Värtabanan utreds vidare inte minst för att gagna rörligheten mellan de olika universitets- och forskningsområdena. Länsstyrelsen anser vidare att det vore

YTTRANDE

Datum
2011-02-02

Beteckning
4021-10-16581

önskvärt med en planskild gång- och cykelförbindelse under Roslagsvägen mellan Albano och Kräftriket. Möjligheterna till detta borde studeras.

Med hänvisning till vad som anförs nedan beträffande påverkan på Kungliga nationalstadsparken ur kultur- och natursynpunkt åligger det Länsstyrelsen, om bebyggelsen inte tillgodoser riksintresset eller innebär skada på nationalstadsparken, att pröva detaljplanen/-erna enligt 12 kap. plan- och bygglagen (PBL).

Påverkan på Kungliga nationalstadsparken

Kultur

Planområdet ligger inom Kungliga nationalstadsparken, av riksintresse enligt 4 kap. 7 § miljöbalken och riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § andra stycket miljöbalken.

Kungliga nationalstadsparken är ett stort och mångfacetterat område, där den gemensamma nämnaren är det historiska landskapet med sina unika natur-, kultur-, miljö- och rekreationsvärden. Olika delar har sin historia och karaktär. Brunnsvikens sammanhållna landskap, bär tydlig prägel av det sena 1700-talet. Att detta landskap tillgodoses är av avgörande betydelse för att det historiska landskapets och natur- och kultur värden inte skadas. Av de kulturmiljövården som tas upp i programförslaget och miljökonsekvensbeskrivningen, anser Länsstyrelsen därför att undvikande av påverkan på Brunnsvikens 1700-talslandskap är det mest väsentliga. För att inte skada nationalstadsparken är det av stor betydelse hur bebyggelsen förhåller sig till omgivande landskap och utblickar, oavsett utformningen i övrigt.

Med Brunnsvikens vattenspegel och omgivande vegetationspartier med och Hagaparken, Bellevue och Tivoli som bärande delar är det fortfarande möjligt att uppleva det romantiska sceneri som Gustav III på 1780-talet sökte skapa utifrån den engelska landskapsparkens idé. Sammankopplingen mellan parkanläggningen och det omgivande naturlandskapet var en viktig del av gestaltningen. De exotiskt klingande platsnamnen, t.ex. Albano, vittnar om att Gustav III hade en helhetstanke om Brunnsvikens landskap.

I Hagaparken finns flera platser där utblickarna över vattnet och kontakten med landskapet mot horisonten är av stor betydelse, framför allt Pelousen, Koppartälten, Gustav III:s paviljong, Ekotemplet och nuvarande Kungliga begravningsplatsen. Holmen med begravningsplatsen, var en del av Hagaparkens södra arkipelag; ett medvetet gestaltningselement och plats för det s.k. eremitaget. Länsstyrelsen delar inte miljökonsekvensbeskrivningens uppfattning att utblickarna härifrån är en mindre viktig del av holmens kulturmiljövården. Konsekvenserna för begravningsplatsen bör beskrivas lika övriga känsliga landskapsrum.

Utöver Kungliga begravningsplatsen är Bellevue med sin engelska park den del av det gustavianska Brunnsvikslandskapet varifrån Albanos bebyggelse kommer

YTTRANDE

Datum
2011-02-02

Beteckning
4021-10-16581

att vara som mest synlig. Bellevue erbjuder utblickar både från bergets krön och från den lägre strandzonen.

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till miljökonsekvensbeskrivningens slutsats att det höga huset i Södra Albano inte innebär en risk för negativ konsekvens för de aktuella siktstråken och anser att det behöver belysas ytterligare. Länsstyrelsen konstaterar att det kampanilliknande tornet är ett nytt, annorlunda och väl synligt inslag i landskapet.

Domen över Fysikcentrum (Mål nr 1190-1997, RÅ 1998 not 101) ger vägledning för bedömning om skada på det historiska landskapets natur- och kulturvärden. Regeringsrätten anger att byggnadens storlek och syntintrycket av den från olika områden inom Nationalstadsparken är av betydelse. (Kräfriket, Kungliga begravningsplatsen samt Pelousen och Koppärtälten i Haga bedömdes i första hand). Regeringsrättens slutsats var att tillkomsten av Fysikcentrum inte kommer att skada det historiska landskapets natur- och kulturvärden utifrån att:

- Byggnadens svängda form gör att den knappast i sin helhet kommer i blickfånget från någon av platserna.
- Den är inte den enda byggnad som höjer sig över horisontlinjen eller framträder inom trädridån.
- Avståndet från Pelousen och Koppärtälten är långt och det finns redan ett antal andra markerade byggnader klart urskiljbara inom trädridån. Fysikcentrum kommer endast i marginell utsträckning förändra denna synbild.
- Även från Bellevue och Kräfriket kommer Fysikcentrum att vara en av flera byggnader som framträder på liknande sätt.

För att Länsstyrelsen ska kunna ta ställning till om programförslaget riskerar att skada det historiska natur- och kulturlandskapet inom Nationalstadsparken behöver underlag och analyser kvalitetssäkras och fördjupas. Till exempel behöver Länsstyrelsen tillgång till ett mer detaljerat åskådningsmaterial, framför allt i form av fotografier och fotomontage som redovisar nuläge och framtida situation sett från Bellevue, Pelousen, stranden vid Ekotemplet och Kungliga begravningsplatsen. Ett eventuellt högt hus måste förhålla sig till det historiska landskapet utan att bli dominerande eller förta landskapsrummens karaktär. Skalan på den föreslagna bebyggelsen i övrigt, dess utformning, materialval samt integration med växtlighet är frågor av betydelse för hur bebyggelsen kommer att påverka nationalstadsparkens värden.

Som underlag för bedömningen i miljökonsekvensbeskrivningen har bl.a. använts perspektiv i 3 D-modeller vilka Länsstyrelsen gärna tar del av.

Natur

Naturvärdena är väl beskrivna i de gemensamma planeringsförutsättningarna samt i MKB:n. Albanoområdet är en svag zon i den ekologiska infrastrukturen idag.

YTTRANDE

Datum
2011-02-02

Beteckning
4021-10-16581

Den naturmark som finns inom programområdet är därför viktig att bevara. Albanoskogen är av central betydelse i detta avseende.

En del ny bebyggelse föreslås i och invid Albanoskogen, t.ex. en rund byggnad. Redovisning av angöring m.m. till den runda byggnaden saknas. Påverkan på Albanoskogen av den föreslagna bebyggelsen inom och runt omkring bör beskrivas utförligare. Länsstyrelsen befarar att förslaget så som det presenteras i programmet innebär ett intrång i naturmiljön i Albanoskogen, vilket i så fall strider mot 4 kap. 7 § miljöbalken.

Programområdet ingår i Järvakilen, en av kilarna i den regionala grönstrukturen. I detta område har exploatering och barriärer i form av vägar, järnvägar, bebyggelse försvagat de ekologiska sambanden. Det är angeläget att skapa nya vattenmiljöer som stärker habitatnätverk för till exempel groddjur samt att anlägga faunapassager för groddjur och andra djur.

I det fortsatta planarbetet bör man fortsatt utreda hur man kan utveckla området så att den bebyggda delen kan få högre kvaliteter avseende de biologiska värdena. Att förstärka och nyskapa ekologiska spridningsvägar mellan Nationalstads-parkens kärnområden är mycket viktigt.

Länsstyrelsen instämmer i texten i MKB:n sid 47 om att det är viktigt att i detta område omsätta forskning om ekologisk infrastruktur till att skapa biologiska miljöer och spridningsvägar.

Buller

Området är utsatt för trafikbuller från Roslagsvägen och Björnäsvägen samt från Roslagsbanan och Värtabanan. Under programområdet går tunnelbanan som alstrar stömljud och vibrationer. Trafiken på Roslagsvägen förväntas minska när Norra Länken tas i drift, tillåten hastighet föreslås sänkas från 70 till 50 km/h. Trafiken planeras att öka på Roslagsbanan. Värtabanan avses att överäckas genom programområdet. De förändringar som nämns bedöms sammantaget innebära att ljudnivåerna i delar av området kommer att bli lägre men att området likväl kommer att vara utsatt för buller- och vibrationer.

Länsstyrelsen förutsätter att utformningen och placering av byggnader blir sådan att gällande riktvärden för buller (såväl ekvivalent- som maximalnivåer) och vibrationer för bostäder, kontor, undervisningslokaler och uteplatser innehålls.

Vid större samlade nybyggnadsområden som denna ska eftersträvas att riktvärdena klaras. I vissa lägen kan avsteg från dessa riktvärden accepteras t.ex. vid utbyggnad i centrala lägen och i lägen med goda kollektivtrafikförbindelser. Större avsteg ska dock inte komma i fråga än att inomhusriktvärdena klaras och att utomhusvärdet - 55 dB(A) - uppfylls utanför hälften av boningsrummen i varje lägenhet. Länsstyrelsen anser att här aktuell bebyggelse för bostäder (student- och

YTTRANDE

Datum
2011-02-02

Beteckning
4021-10-16581

forskarlägenheter) är ett sådant fall där en avvikelse enligt ovan kan accepteras. Eventuella erforderliga åtgärder, som t.ex. särskilda lägenhetsutformningar måste då, enligt Länsstyrelsens uppfattning, regleras i kommande detaljplan/-er.

Luftföroreningar

Enligt MKB:n är halterna inom planområdet under gällande normer för partiklar (PM10) och kvävedioxid. Bedömningen är att luftföroreningsituationen i framtiden kvarstår ungefär som i dag. Överskridanden av normvärdet för PM10 sker i dag på Roslagsvägen.

Roslagsvägen kommer att förbli en led med intensiv trafik även i framtiden. Trots att normvärdena klaras generellt inom området så ger en genomtänkt placering och utformning av bostäder, tilluftsdon, gång- och cykelvägar och andra vistelse- ytor en ytterligare vinst i form av lägre exponering för boende och besökande i området.

Risker

Det är positivt att Värtabanan planeras att överdäckas genom programområdet, med hänsyn till föreslagen markanvändning. Länsstyrelsen kommer särskilt att granska hur riskerna med överdäckningen av Värtabanan kommer att hanteras och i synnerhet vad gäller t.ex. bebyggelsens placering i förhållande till överdäckningen. Staden har dock inriktningen att inte lokalisera bebyggelse ovanpå överdäckningen och det är mycket positivt.

När det gäller skyddsavstånd till Roslagsvägen och stadens val att låta plane- rad bebyggelse komma så nära som 10 meter, så vill Länsstyrelsen framhålla att skyddsavstånd är den långsiktigt mest hållbara, och den mest effektiva riskredu- cerande åtgärden. Länsstyrelsen avvaktar vidare utredningar i den frågan innan ytterligare bedömningar av den riskbilden görs.

Trafik

Trafikverket har avgivit yttrande över planprogrammet. Yttrandet har skickats direkt till staden. Länsstyrelsen delar i allt väsentligt Trafikverkets synpunkter. Det är angeläget att frågan om eventuellt dubbelspår på Värtabanan genom området studeras översiktligt så att programförslagets konsekvenser tydliggörs.

Markföroreningar

Inom området finns markföroreningar. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att närmare utreda hur marken ska saneras så att exploateringen inte medför att föroreningstillförseln till Brunnsviken ökar. Den bör snarare minska väsentligt.

Kommentar till MKB:n, Avsnitt 2.4: *Avgränsning av miljöaspekter.*

Länsstyrelsen anser att även dagvattenhantering, utöver övriga nämnda miljö- aspekter, är en viktig fråga att bevaka och hantera i den fortsatta planprocessen.

YTTRANDE

Datum
2011-02-02

Beteckning
4021-10-16581

Vatten

Miljö kvalitetsnormer för vatten

I januari 2010 fastställdes miljö kvalitetsnormer (MKN) och åtgärdsprogram för yt- och grundvatten. Syftet är att hindra ytterligare försämringar och skydda och förbättra statusen hos vattensystem. Enligt 2 kap. 2 § PBL ska MKN följas vid planläggning. Enligt 5 kap. 3 § MB ska myndigheter och kommuner ansvara för att miljö kvalitetsnormer följs.

Vid fortsatt planläggning behöver det framgå av handlingarna hur detaljplan förhåller sig till gällande åtgärdsprogram för vatten. MKN och åtgärdsprogram för vatten har införlivats i svensk lag via bl.a. förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (VFF) och därför bör hänvisning ske till gällande svensk lag och inte till EU-direktiv (som hänvisas till på sid. 48 i MKB).

Vid fortsatt planläggning bör kommunen beskriva hur man planerar genomföra åtgärder som berör planområdet i enlighet med åtgärdsprogrammet. Programförslaget bör kompletteras med text om hur MKN för vatten påverkas av förslaget. Delar av text i MKB:n sid 48 kan lyftas in. Ha gärna egen rubrik för *Miljö kvalitetsnormer vatten*.

Brunnsviken

Brunnsviken har *otillfredsställande ekologisk status*. MKN för vattenförekomsten är ”*God ekologisk status*” senast 2012. Den kemiska statusen är klassad som ”*uppnår ej god*”.

Brunnsviken är kraftigt påverkad av pågående utsläpp från vägar och andra exploaterade ytor men även på grund av ”gamla synder”. Fosfor- och kvävehalterna är mycket höga. Blomningar av blågröna alger är vanliga under sommaren. Sedimenten är förorenade, metallhalter i sedimenten är måttliga till höga. PCB-halterna är höga.

Brunnsviken är en havsvik vilket medför att ett stillastående, tyngre (saltare) vatten tidvis dominerar i djupare delar av viken. När bottenvattnet är stillastående minskar syrehalterna gradvis och är låga på 6 m. På större djup bildas svavelväte och fosforhalterna är höga. Syreförhållandena i bottenvattnet försämrades när pumpningen av bottenvattnet från Brunnsviken till Lilla Värtan avbröts mellan 2001 och 2007 och halterna av svavelväte och fosfor ökade. (Nedkortat utdrag ur miljöbarometern:

<http://miljobarometern.stockholm.se/sub.asp?mp=VP&mo=9&dm=5>)

Dagvatten

Programförslaget redovisar dagvattenfrågorna mycket kortfattat. I MKB nämns att områdets dagvattenhantering ska studeras i kommande detaljplanarbeten och att LOD ska tillämpas så långt som möjligt. Dagvattnet ska, enligt plantext, utredas vidare och hänsyn ska tas till Brunnsvikens vattenkvalitet vilket är positivt. Länsstyrelsen anser att kommunen bör redovisa i detaljplanehandlingarna var dagvatten-

YTTRANDE

Datum
2011-02-02

Beteckning
4021-10-16581

och dess anläggningar planeras in, både på bebyggd mark, vägar och övrig mark samt att lagringsplatser för det frusna dagvattnet, snömassor planeras in.

Länsstyrelsen anser att det är nödvändigt med en dagvattenhantering som inte innebär ytterligare belastning då Brunnsviken redan i dag är alltför hårt belastad samt att området är och kommer att bli kraftigt exploaterat och därmed sannolikt kommer att generera stora volymer förorenat dagvatten. Länsstyrelsen anser även att det är mycket viktigt att hänsyn tas till även till risker för förorening av grundvatten.

Länsstyrelsen vill betona vikten av att välja material i byggnader och anläggningar som inte bidrar till förorening av dagvattnet.

Miljöbedömning

I planprogrammet framgår i texten vilka frågor som berörs. Här nämns naturmiljö, kulturmiljö och landskap, men även friluftsliv, mark och vattenmiljö, risk- och säkerhet, magnetfält, luftkvalitet, buller och vibrationer, klimat och hushållning med naturresurser samt konsekvenser under byggskedet. Därför har en översiktlig miljökonsekvensbeskrivning upprättats och som bilagts programförslaget.

Länsstyrelsens delar stadens uppfattning på vilka frågor som berörs och att en miljökonsekvensbeskrivning erfordras.

Inger Holmqvist
Plandirektör

Claes Halling
Planchef

Kopia till:
Trafikverket,
M-avd (LN)
B-avd (OPH)
Mk (PN)
Mn (RS)
My (KE)
PL (akten + pärmen)
Per Unckel
Katarina Kämpe